

Vaststelling van de suppletoire begroting van V&J 2016 (34485 VI)

Bijdrage van Mirjam Bikker, ChristenUnie, 5 juli 2016

Voorzitter!

Het behandelen van een suppletoire begroting is een zeldzaamheid in de Eerste Kamer. Zo'n begroting bevat immers vooral wijzigingen gedurende het lopende boekjaar en komt vlak voor het zomerreces. Nog twee vergaderdagen en het is al weer Prinsjesdag. Voor de ChristenUnie-fractie is de reden om nu toch te spreken over dit voorstel tweërlei.

Ondanks onze grote zorgen heeft de ChristenUnie-fractie in december ingestemd met de Justitiebegroting 2016, de Minister beloofde monter dat er bij de Voorjaarsnota echte oplossingen zouden worden gepresenteerd. Die blijken nu onvoldoende. Het ministerie van Veiligheid en Justitie blijft daarmee werken met een krakende begroting, die zowel voor politie, rechtspraak als Openbaar Ministerie nog steeds gaten bevat. Dat hadden wij niet voor ogen, bij het instemmen met de begroting.

En daarmee is er een tweede reden voor dit debat. Deze zomer wordt Prinsjesdag opnieuw voorbereid. En ik bewaar slechte herinneringen aan de vorige Justitiebegroting die in september 2015 werd gepresenteerd. De opgaven van 2016 werden er niet in erkend en pas in de loop van het najaar begon het kabinet te bewegen. De resterende opgave zou bij de Voorjaarsnota verwerkt worden. En nu? Nu wordt vooral weer benoemd dat in 2017 alles in orde gaat komen. Voorzitter, na een teleurstellende Prinsjesdag 2015, een aangepaste hakken-over-de-sloot-begroting in december met beloftes voor het voorjaar, die dan in het voorjaar weer gereduceerd worden tot minder, ontstaat wel een trend. Een trend die moet stoppen en niet het richtsnoer mag zijn voor de volgende justitiebegroting en de plannen die gepresenteerd worden op Prinsjesdag.

Voorzitter, de begroting kraakt, dat geeft de minister ook toe en daarom deze suppletoire begroting. Mijn fractie keek er naar uit, omdat we hoopten dat het recht zou doen aan de motie Engels cum suis, die wij van harte ondersteunden. De motie riep de regering op om bij de voorjaarsnota te komen tot een sluitende begroting waarmee risico's voor mogelijke tekorten en achterblijvende prestaties bij rechtspraak, OM en politie tot een minimum zouden zijn gereduceerd.

Maar de afgelopen weken werd eens te meer duidelijk dat het Openbaar Ministerie door een kritische ondergrens dreigt heen te zakken. Prioriteiten kunnen niet worden waargemaakt. De eerste signalen komen binnen dat bijvoorbeeld de aanpak van mensensmokkel zoveel vraagt dat er veel minder mensenhandelzaken worden opgepakt. Het zou zelfs om 20% minder zaken gaan. Dat is zeer ernstig. Het jaarbericht van het OM laat zien dat 1 op de 10 zaken geseponeerd wordt wegens onvolkomenheden in het proces-verbaal, dat cybercrime groter en ingewikkelder wordt om op te sporen en aan te pakken, dat meer ICT-investeringen nodig zijn. Tegelijk hebben allerlei rapporten klip en klaar duidelijk gemaakt dat de bodem van de schatkist bereikt is, dat extra taakstellingen of onbalans in de strafrechtketen alleen nog kunnen worden opgevangen door het verminderen van de operationele sterkte.

En desondanks lees ik in het jaarbericht van het OM zelf dat er ook voor 2016, 2017 en verder er extra taakstellingen voor het OM zijn en worden ingeboekt. De top van het Openbaar Ministerie benoemt duidelijk dat er al een tekort is voor 2016. Ik heb begrepen dat het om 17 miljoen euro gaat. Welk antwoord geeft de regering in voorjaarsnota en suppletoire begroting? Ik zie geen heldere analyse van risico's, geen bijsturen om dat tekort te voorkomen, alleen reguliere mutaties. De rest moet bij de volgende begroting maar weer opgelost worden.

Dan de rechtspraak. Vanmorgen is al gesproken over de grootschalige ICT-investeringen die nodig zijn en de kwaliteitsslag die daarbij past. Voor de rechtspraak was bij de begrotingsbehandeling al duidelijk dat er dit jaar 30 miljoen verlies zou worden geleden, waarbij nog 15 miljoen uit de reserves kon worden bekostigd. Dan zijn de reserves uitgeput. Op basis van de debatten dit najaar en in december had ik de verwachting dat hier een reparatie zou

plaatsvinden. Bovendien ligt er een zeer kritisch rapport van de Algemene Rekenkamer waar wordt gesproken over structurele onderfinanciering van de rechtspraak sinds de aanpassing van de begrotingssystematiek in 2010.

Ik heb destijds met vreugde kennis genomen van het besluit om de rechtbanken in het land niet te sluiten, maar hoe het betaald wordt? En ook hier lees ik in de suppletoire begroting dat alleen de reguliere mutaties worden ingeboekt. Is dat het antwoord op de motie Engels? Denkt de minister nu daadwerkelijk dat de risico's tot een minimum zijn verkleind?

Dan de politie. Wekelijks, zo niet vaker, valt er in de kranten te lezen dat er tekorten zijn, dat de opsporingskwaliteit terugloopt, dat het slecht gaat met de politie-academie, dat op het gebied van ICT de problemen groot zijn, dat het ziekteverzuim hoog is, dat de aanrijtijden niet op orde zijn. Nu is oppervlakkige lezing van de voorjaarsnota nog goed nieuws. 188 miljoen wordt toegekend. Maar verder lezen en narekenen, levert het volgende op. 49 miljoen van de 188 miljoen komt uit de middelen die beschikbaar worden gesteld bij de Voorjaarsnota voor de extra kosten als gevolg van de vluchtelingenproblematiek. De overige 139 miljoen euro was reeds beschikbaar gesteld in de begrotingsbrief november 2015. Dat is geen nieuw geld. Als ik het goed lees en graag een bevestiging van de minister, is een derde van dit bedrag voor de CAO-problematiek. En zo'n 86 miljoen een gedeeltelijke compensatie van de structurele tekorten. Maar eerder leverde het PenM-onderzoek op dat het tekort in 2016 oploopt tot 140 miljoen. Dat betekent nog steeds een gat van 54 miljoen euro. En dan hebben we het nog niet gehad over andere tegenvallers of de signalen dat ook de politie moet bijdragen aan het compenseren van de verdere financiële problematiek van het ministerie. Voorzitter zelfs als we terughoudend rekenen beslaat het tekort bij de politie tientallen miljoenen.

Zowel Openbaar Ministerie, Rechtspraak als Politie geven een helder maar alarmerend signaal: op deze voet verder leven gaat gevolgen hebben voor de operationele sterkte en daarmee voor de effectiviteit van de strafrechtsketen. Dan hebben we het nog niet gehad over het ministerie zelf. Neem de Dienst Justitiële Inrichtingen, die jaar na jaar bezuinigingen meemaakt en waar het

ziekteverzuim hoog is. Neem alle maatregelen die beloofd zijn om de incidentenreeks van de afgelopen jaren niet langer voort te laten duren. Ondertussen wordt op het ministerie ook nog eens de modernisering van het wetboek van strafvordering voorbereid. Is dat eigenlijk wel mogelijk om zo'n grootse operatie te willen starten nu alle onderdelen van de strafrechtketen in zwaar weer verkeren?

Voorzitter, dagelijks zien we wat een geweldig werk de mannen en vrouwen in de strafrechtketen verrichten. Terwijl de terreurdreiging onverminderd hoog is, de komst van veel vluchtelingen ook spanning oplevert in de samenleving en de criminaliteit steeds complexer in haar verschijningsvormen is, wordt er dagelijks hard gewerkt aan de veiligheid in Nederland. Met resultaat. Het is bijzonder knap hoe al deze politiemannen- en vrouwen, de rechtspraak en het OM veel werk blijven verzetten terwijl de organisatie en de financiering al jaren onrustig is. Ik spreek daar mijn grootste waardering voor uit.

Het is tegelijk onbegrijpelijk dat de meest klassieke overheidstaak, het zorg dragen voor recht en daarom het waarborgen van de veiligheid, nu alle jaren van de kabinetten Rutte schraalhans als keukenmeester heeft. Dit ministerie mag jaarlijks de nieuwste gaten in de kleding bij het Ministerie van Financiën laten zien en krijgt dan na aanhoudend klagen een paar nieuwe lapjes of een setje kniestukken opgespeld. Bovendien geeft de minister van financiën inmiddels ook nog eens aan dat het nu wel eens klaar moet zijn. Zeuren is inderdaad heel vervelend, maar dan moet ook gezorgd worden dat de basis op orde is. En moet een begroting niet gebaseerd zijn op wensdenken en opsommingen die in de krant in de week ervoor als meest problematisch worden genoemd. Dan moet er een duidelijke analyse zijn wat er nodig is om de klassieke overheidstaken goed en zorgvuldig uit te voeren, met ruimte voor een enkele tegenvaller. Ik vraag de minister om met een grondiger verhaal te komen en niet telkens vooruit te wijzen naar de volgende begroting. Laat 2016 het jaar zijn waarin de begroting van het Ministerie van Justitie voorzien wordt van een solide basis.